

Orte der Erinnerung Rüstungsindustrie, Zwangsarbeit und ein KZ-Außenlager in Wasseralfingen 1939–1945

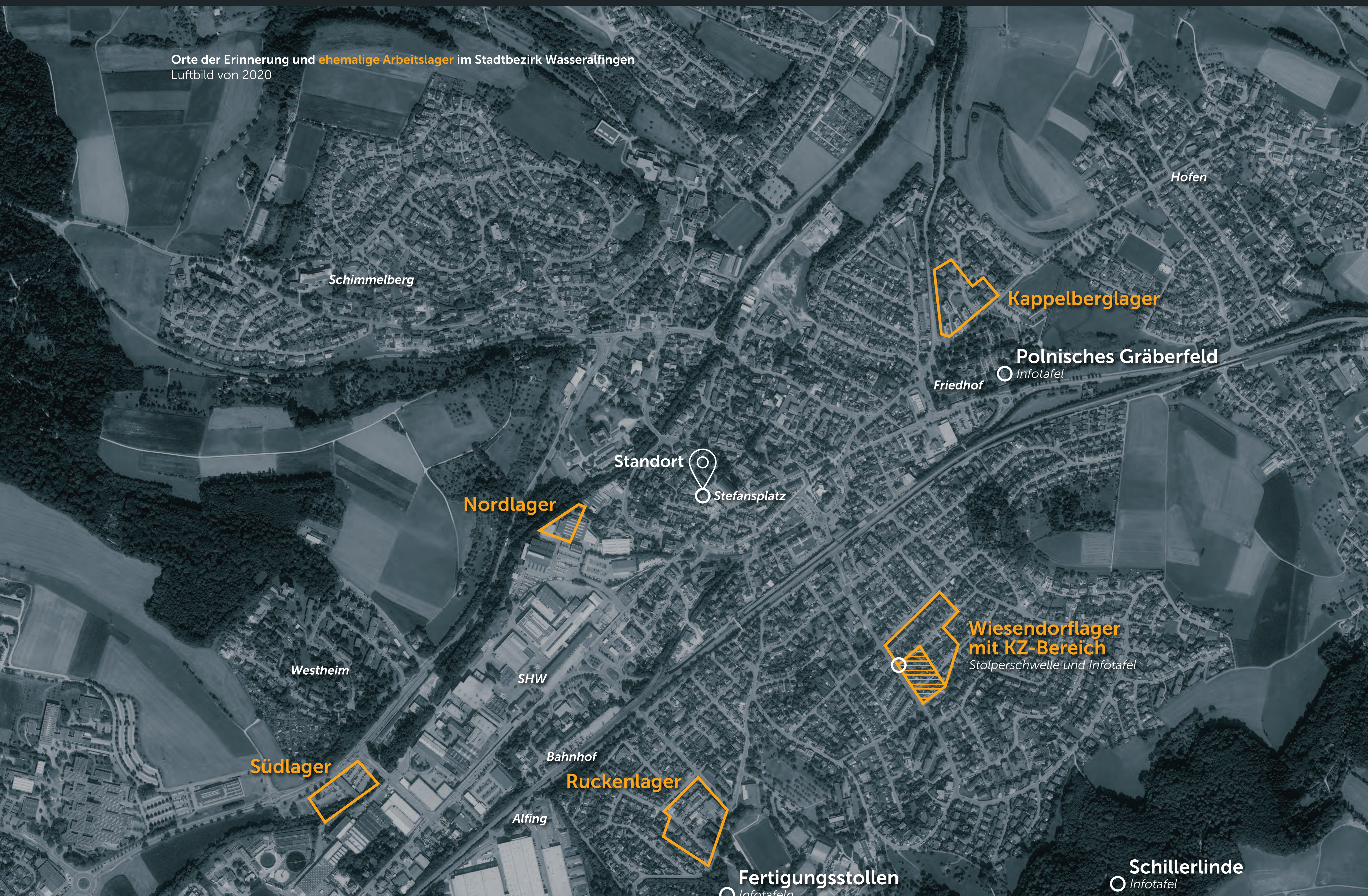
Nicht erst mit Beginn des Zweiten Weltkriegs entwickelte sich Wasseralfingen zum bedeutenden Rüstungsstandort. Insbesondere die Schwäbischen Hüttenwerke und Alfing produzierten im Auftrag und unter Kontrolle des NS-Staats kriegswichtige Güter, zum Beispiel für die Herstellung von Flugzeugmotoren. Dafür setzten die Unternehmen auch tausende ausländische Kriegsgefangene und Zwangsarbeiter ein.

Untergebracht wurden diese unter anderem in fünf Arbeitslagern sowie zeitweise auf dem Alfing-Gelände und dem heutigen Sportplatz beim Tiefen Stollen.

Zusätzlich richtete die SS ab September 1944 beim SHW-Arbeitslager „Wiesendorf“ ein KZ-Außenlager ein. Hier wurden 400 Polen aus Warschau untergebracht, die unter menschenverachtenden Bedingungen östlich der heutigen „Urbanen Wildnis“ Fertigungsstollen für Alfing in den Rucken graben mussten – gegen den Willen des Alfing-Gründers Karl Kessler. Weniger als die Hälfte der Polen überlebte den Krieg. 33 von ihnen sind heute auf dem Wasseralfinger Friedhof begraben. Vier weitere wurden an der Schillerlinde am Bergbaupfad erschossen und andernorts begraben. Die große Mehrheit allerdings verstarb im sogenannten Krankenlager Vaihingen/Enz, in dem die SS erkrankte Häftlinge durch unterlassene Hilfeleistung vorsätzlich sterben ließ.

2023 entschied der Wasseralfinger Ortschaftsrat, mit den **„Orten der Erinnerung“** (O) – eine Stolperschwelle des Künstlers Gunter Demnig und fünf Infotafeln – dezentral im Stadtbild an das Schicksal der ausgebeuteten und ermordeten Menschen zu erinnern. Auf der Rückseite dieser Tafel sind ihre Namen vermerkt. Darüber hinaus erinnert hier zentral auf dem Stefansplatz eine Stele des Aalener Künstlers Werner Zaiß an das Unrecht, das den KZ-Häftlingen und den Zwangsarbeitern in Wasseralfingen am Ende des Zweiten Weltkriegs angetan worden ist.

 Namen der KZ-Häftlinge

Die Häftlinge des KZ-Außenlagers Wiesendorf

Anszewski, Henryk
Antczak, Antoni †
Arciszewski, Franciszek
Aszejczyk, Kazimierz †
Baczmaha, Michał †
Baczynski, Alex
Baczynski, Stanisław
Badkowski, Tomasz †
Baginski, Jerzy
Bakatańczyk, Jan †
Balcerowicz, Jan
Balcerzak, Władysław †
Barkieta, Edward †
Bartczak, Władysław †
Bartuszek, Piotr †
Behnke, Teofil
Bergrin, Jan
Białostocki, Stefan
Biegaj, Józef †
Biegata, Czesław
Bietewicz, Józef
Biernacki, Janusz Roman †
Binkowski, Jan
Błasiak, Jan †
Błaszczyk, Stanisław
Błaszczkowski, Kazimierz †
Blum, Wacław
Bogus, Jan Marian
Boguszewski, Tadeusz
Bohl, Tadeusz
Bondaruk, Kazimierz †
Bonder, Władysław
Boryna, Władysław
Borys, Mieczysław
Borzecki, Eugeniusz †
Borzecki, Kazimierz †
Bratowski, Kazimierz
Brzeski, Stanisław †
Brzywczy, Zygmunt
Buff, Zbigniew
Burski, Antoni †
Celeban, Marian
Cetkowski, Władysław †
Chabera, Józef †
Chmielewski, Bolesław
Chodakowski, Jan
Chojcecki, Henryk
Chojnowski, Jan Ryszard †
Chrościcki, Karol Edward †
Chrościcki, Karol Józef †
Chylinski, Jan †
Ciesielski, Eustachiusz
Ciotek, Sylwester
Cukrowski, Ambroży †

Cukrowski, Zdzisław
Czajkowski, Stanisław
Czarnecki, Jerzy †
Czarnecki, Leon †
Czarnowski, Wacław †
Czerniakow, Józef †
Czernicki, Karol †
Czernik, Andrzej
Czyżewski, Henryk †
Czyżewski, Władysław
Czyżnik, Władysław †
Dąbrowski, Jan †
Dąbrowski, Michał †
Daniszewski, Aleksander
Dautel, Józef †
Dawitko, Lucjan †
De Capiose, Seleus
Dębek, Józef †
Delegowki, Bolesław †
Depta, Wacław †
Domaniak, Józef †
Dominik, Mikołaj †
Drazewski, Władysław †
Drewnicki, Zdzisław Ryszard
Drust, Marian †
Dułkiewicz, Józef Marian †
Duszynski, Janusz †
Dworakowski, Henryk Janusz
Dybała, Bolesław †
Dybczynski, Józef †
Dybowsi, Zdzisław †
Dzieciatko, Aleksander †
Dziekonski, Wacław †
Dziewulski, Zygmunt †
Dzioba, Władysław
Eberhardt, Bogdan
Eberhardt, Zygmunt †
Eger, Wincenty
Fedorowicz, Eustachiusz
Feliksiak, Czesław †
Fidelus, Bolesław †
Fiegler, Władysław †
Foltman, Janusz †
Frackowiak, Zbigniew
Frankowski, Wincenty
Fronczek, Józef †
Gajdarski, Stanisław Jant †
Gajdziński, Janusz †
Gajewski, Stefan
Gajewski, Wacław †
Galikowski, Józef
Galla, Jan
Gas, Jan
Gawart, Wacław
Gawel, Stefan †
Gawłowski, Józef
Gawłowski, Wacław
Gawroński, Kazimierz †

Gawroński, Leopold †
Gawroński, Stanisław †
Gebka, Antoni †
Gendek, Czesław
Gerczak, Władysław
Gietka, Józef †
Gilewski, Stefan
Gładysiak, Ignacy
Gładysiak, Janusz
Glanc, Szczepan
Glinka, Wacław
Głowacki, Wiktor †
Gnybek, Jerzy †
Godzinski, Wacław †
Gołownia, Albert
Gornizjewicz, Stefan †
Gorzaczynski, Leon
Grabarczyk, Stefan
Grabarek, Ludwik
Grabowski, Mieczysław †
Grabowski, Stefan
Graczewski, Stanisław Wiktor
Grodek, Leon †
Grodzicki, Czesław
Grondziel, Stanisław †
Grotek, Janusz †
Grynski, Wiktor †
Grzadzieta, Janusz †
Grzeszczak, Michał
Grzeszkiewicz, Leon
Gugala, Józef
Gulda, Kazimierz
Guszkowski, Henryk
Gut, Sylwester
Haftarski, Kazimierz †
Hajdusianek, Eugeniusz Antoni
Hencel, Onufry †
Henig, Franciszek Leon
Hoffmann, Eugeniusz
Hofmann, Felicjan Antoni
Jackowski, Franciszek
Jagietło, Ryszard Zbigniew †
Jagnialkowski, Józef †
Jakubowski, Tadeusz †
Janicki, Zdzisław †
Janiuk, Stanisław
Jankowski, Ryszard Eugeniusz
Jankowski, Władysław
Janowski, Marian
Januszczak, Stanisław
Jaroslawski, Władysław
Jasinski, Stefan †
Jaworski, Kazimierz †
Jaworski, Teodor
Jolasowsk, Józef
Jonkis, Erazm
Kaczanowski, Józef †
Kaczmarek, Stanisław

Kaczmarski, Janusz †
Kajtaniak, Janusz †
Kalinowski, Marian Czesław †
Kalinowski, Mieczysław †
Kalota, Stanisław
Kalwasinski, Edmund †
Kaminski, Jan †
Kaminski, Stanisław †
Kanabus, Stanisław
Kaniewicz, Zdzisław
Karpinski, Stanisław †
Karpinski, Wacław
Kasprzak, Piotr †
Kazuba, Tadeusz
Kazubski, Tadeusz
Kedzierski, Jerzy Hipolit
Kepka, Czesław
Kepka, Janusz †
Kielezewski, Mieczysław
Kieliszek, Edward †
Kieliszek, Stanisław
Kieliszek, Władysław
Kieniewicz, Stefan
Kłopotowski, Feliks
Knedler, Jan Kazimierz
Kok, Franciszek
Kolasa, Franciszek †
Konieczko, Marian
Konik, Michał
Kopanczyk, Tadeusz
Kordys, Henryk
Kosiewicz, Adam
Kotulski, Mieczysław
Kowalewski, Ignacy
Kowalewski, Władysław
Kowalik, Kazimierz †
Kowalski, Kazimierz Karol †
Kowalski, Marian †
Kozak, Bronisław †
Kozanski, Henryk
Kozłowski, Władysław †
Krajczynski, Bolesław †
Krajewski, Stanisław †
Krenn, Jerzy Izydor †
Krol, Stanisław †
Krolikowski, Jan †
Krolikowski, Wiesław †
Kropelniecki, Wacław †
Krukowski, Leon †
Krzeszowiak, Edmund
Krzywiec, Rudolf
Książek, Janusz †
Książek, Zygmunt †
Kubaszewski, Józef †
Kubowicz, Jan †
Kucinski, Bronisław
Kulesza, Narcys
Kunowski, Józef Stanisław †

Kur, Stanisław
Kur, Władysław
Kurek, Wilek
Kuznicki, Marian †
Kwasiborski, Franciszek
Kwasny, Wiktor
Kwiecinski, Janusz †
Ladynski, Adam
Langier, Tadeusz
Laniecki, Roman
Lapinski, Michał
Lapot, Aleksander Feliks
Lapot, Antoni
Lasota, Antoni †
Lasota, Czesław
Lasota, Józef
Lemieszek, Leon †
Lernacinski, Stanisław †
Lewandowski, Stefan
Lewoszko, Mikołaj
Liebig, Kazimierz †
Lipps, Janusz Władysław †
Lois, Janusz
Lubanski, Eugeniusz
Lupinski, Stanisław †
Lysiak, Stanisław
Łyszczynski, Anicet August †
Machczyński, Ryszard
Machczyński, Zdzisław †
Magdziarz, Władysław †
Maj, Mieczysław †
Maj, Wacław
Majewski, Antoni †
Makowski, Jan †
Makowski, Stanisław †
Manes, Tadeusz
Marchel, Franciszek
Marchel, Stanisław
Marchel, Zygmunt
Marcinkowski, Jerzy
Marcinkowski, Szczepan
Marczak, Henryk †
Markiewicz, Jerzy
Markiewicz, Zbigniew
Matczak, Konstanty †
Matias, Józef †
Matyjas, Wacław †
Mazurek, Wieńczystaw
Mazurkiewicz, Michał
Mieczan, Stanisław
Mierzejewski, Ryszard †
Mikiel, Jan
Mikula, Józef Edward †
Miller, Stefan †
Modzelewski, Józef
Mohr, Edmund
Moniuszko, Czesław
Moniuszko, Jan

Moraczyński, Jan Stanisław
Moschejko, Wiktor
Moscicki, Tadeusz †
Mostowski, Kazimierz †
Mostowski, Wacław †
Mróz, Wacław
Mrozek, Jan Piotr †
Mścickowski, Wiktor †
Mucha, Janusz
Murawski, Józef
Muszynski, Franciszek †
Nader, Stanisław
Napiorkowski, Zdzisław
Niwinski, Stefan †
Niwinski, Władysław
Nojszewski, Józef
Nowacki, Stanisław
Nowak, Józef †
Nowakowski, Marian †
Nowakowski, Stefan †
Nowicki, Józef
Nowicki, Karol †
Nowiński, Eugeniusz
Nowiński, Marian
Nowiński, Tadeusz
Nowiński, Władysław
Obrzydowski, Janusz †
Ofiara, Władysław †
Ogrzebacz, Jan Michał †
Olbrycht, Feliks †
Oliszewski, Wawrzyn Czesław
Opachowski, Stanisław
Ostrowski, Jan †
Ostrzeniewski, Władysław †
Ozimski, Franciszek †
Pacholski, Aleksander †
Paldyna, Bronisław
Papaj, Tadeusz †
Parobczyński, Stefan Ludwik
Pastola, Michał
Paszkowski, Stefan †
Pawinski, Stanisław Julian †
Piekarski, Jan †
Piekarski, Stefan †
Pielaszczyk, Roman †
Pietras, Henryk
Pietrucha, Antoni
Pietrzak, Zygmunt
Piotrowski, Jerzy
Plebau, Henryk †
Podemski, Michał
Podryban, Michał †
Pogonowski, Jan †
Pohl, Eusebjusz
Popiolek, Antoni †
Poplawski, Henryk
Prus, Stanisław
Przedpelski, Antoni †

Przybilski, Bolesław †
Przybysz, Mieczysław
Przyklek, Feliks
Przyłucki, Kazimierz
Przymus, Stefan †
Pszenicki, Stefan Bolesław
Purzycki, Lucjan †
Pytel, Jakub
Radomski, Antoni †
Rajs, Henryk
Rauch, Janusz
Rembalski, Lucjan
Rogala, Wacław †
Rogalinski, Władysław †
Rogalski, Ryszard †
Romanowski, Bolesław
Rosinski, Janusz †
Rosinski, Ryszard Roman
Rozbicki, Kazimierz †
Roziemecki, Jan †
Rusek, Henryk
Rusek, Karol †
Ruszczyk, Antoni
Ruszczyk, Władysław †
Rutkowski, Franciszek †
Rutkowski, Lucjan
Rutkowski, Władysław †
Rybczynsk, Kacper
Rynkiewicz, Mieczysław
Sadkowski, Stanisław
Salamonik, Adam
Salamonik, Stanisław †
Sapinski, Wojciech †
Sawulis, Ignacy
Selenta, Wacław †
Senator, Wacław †
Sidorowski, Wieńczystaw †
Sieminski, Jerzy Jan
Skatulski, Roman †
Skatulski, Wacław †
Skatulski, Wiktor
Skicinski, Roman †
Skleniarz, Jakub †
Skleniarz, Janusz Marian
Skowronski, Wacław
Skrzypczak, Eduard
Sliwka, Jan †
Slowik, Feliks †
Slowinski, Michał
Słupek, Jerzy
Słupek, Józef
Smalarz, Józef †
Snopczyński, Jan Leon †
Szejnik, Józef Gabriel
Właszczynski, Stefan Feliks †
Zarewski, Antoni †

† verstorben in Zusammenhang mit der Haft